VONJ PRLJAVIH JASTUKA

Jednom je ipak popustio Višnjinoj želji da posjete kolekcionara optičkih igračaka prošlog stoljeća. Uopće je u posljednje vrijeme dopuštao da ga kojekuda vodi. Bilo mu je do hodanja, do vjetra, do kiše... Čak ga je sve manje smetalo što se vješala o njegovu ruku kao da je u drugom stanju i što je prva pozdravljala znance, naročito one iz Ureda, iako je znao da ona to čini samo zato da nikome ne izmakne saznanje o njihovoj čvrstoj vezi. Mogao je on lako zamisliti usputne komentare: »Zamislite, molim vas, na koga je spao onaj 'sveznalica' što nam se u Uredu popeo na vrat?« ili »Pazi ti kurvicu! Ipak joj je uspjelo da nekoga smota!«

Za Višnju se, naime, znalo da je možeš imati u svako doba dana i noći, na svakom mjestu, ali malo se znalo da joj je cijena jedino u pristupu što obećava trajanja. Za nekoga je to moglo biti i preskupo, ali ona je imala nesreću da se sastaje samo s onima koji nisu ništa držali do onoga što su izgovarali prije negoli bi s njom legli u krevet. Među takve nije spadao Dominik, ali ona je u njegovu slučaju odustala i od takve cijene. Ništa nije htjela riskirati, pa nije uzvraćala udarce koje joj je zadavao izbjegavajući razgovore o zajedničkoj budućnosti i otklanjajući sve što uspostavlja trajanje odnosa. Suzdržavala se, smišljala šta će, primala protuudarce i čekala razvoj.

Dominik je sve to znao, ali nije povlačio konzekvencije. Poslije neuspjeha veze s Markom, postao je svjestan da je ona za njega otrov s kojim se bori protiv nepodnošljivosti stanja u kojem se našao. Ipak nije takvo stanje smatrao konačnim. Negdje duboko u sebi nadao se da će mu uspjeti neki sasvim ludi uzmak. Da ga u tome ne bi omela nestašica novca, radio je danju i noću i skupo naplaćivao usluge. Polazilo mu je za rukom, jer je bio stručnjak. Uspješnije je od drugih pronalazio greške u ne znam kako složenom knjigovodstvu. Stekao je u tom smislu nesumnjiva priznanja. Komercijalni direktori su ga jedan drugome preporučivali kad god bi se našli pred kojim, za njih nerješivim problemom usklađivanja računskih s novčanim i materijalnim knjigama. Na preporuke se uvijek odazivao. Brzina je bila njegova pred-

nost. Stigao bi na označeno vrijeme u kasne noćne ure, odložio bi kaput, sjeo u fotelj, pijuckao crnu kavu i razmišljao nad dokumentima bilancâ i drugih završnih računa. Uvjet je bila potpuna tišina. Prisutni su stajali oko njega ukočeni. Ni disati se nisu usudili. Ako bi se morali pokrenuti, činili su to šuljajući se na prstima. Isto su tako bili tihi kad bi Dominik zatražio neki poseban podatak. Dogovarali su se znakovima kao gluhonijemi tko će od njih potražiti i donijeti zatraženi račun, priznanicu, notu i slično. Za svako treće lice koje bi operaciju promatralo kriomice, predstava je mogla biti nalik na industrijsku krađu dokumenata i planova... Od vremena do vremena »šef bande« je stavljao na stranu poneki papir ili bi svojim sitnim crtanim rukopisom pravio bilješke u notes.

Ponekad je u tom poslu otkrivao greške koje nisu nastale od nepažnje, ali nije bilo njegovo da optužuje nego da uravnotežuje. U bilancama se to nije smjelo iskazati, a on je bio vještak i za bilanciranje. Oprez je tražio da koji put radi kod kuće. Tada je bio još skuplji. Ali odricao se i najmasnijih zarada kad bi ustanovio da je po srijedi zamašna utaja iza koje je stajala ruka krupna činovnika.

Višnja je sporo prodirala u tajne njegova posla, a kako joj on nije htio da kaže više negoli mu je bilo potrebno da opravda izbivanje, dolazila je do nejasnih zaključaka da se bavi nekim opasnim i zabranjenim poslovima. To joj je imponiralo. Bilo je u tome za nju nešto od filmske romantike iz šablone o dvostrukom životu junaka. Ova je romantična verzija bila pothranjivana i Dominikovom izdašnošću. Ona je samo čekala pogodan stjecaj prilika da postane i saučesnica. Zbog toga je poduzimala diskretne korake da zagospodari prostorima njegova stana u koji nije smjela ući. Ali ako mu je ipak nekako mogla opraštati sve otpore da je primi u stan koji skriva tajne mračnih pothvata, nije mu mogla tako lako opraštati što je sve više izbjegavao da je posjećuje u – kako je on to nazivao – »klijalištu između solitera«. Istina, njihovo često gimnazijsko šetanje po perifernim ulicama i parkovima, isprva joj je vraćalo pouzdanje u smisao nekih davno odbačenih vrlina kao što su stid i sustezljivost, ali njegova mrgodnost, ponekad i netrpeljivost (naročito kad bi omela njegove šutnje), upozorile bi je na sasvim prozaične motive takvih sklonosti i postupaka. Jednom upozorena, počela ga je obasipati pažnjama za koje nije tražila priznanje, računajući da će ga ipak razoružati. Zato se i klonula izravnih ciljeva. Utzik von Korobierowsky bio je jednom takav cilj. Htjela ga je liječiti dokolicom. U novim uvjetima taj je cilj postao stepenica. Znala je da Dominik neće dobrovoljno stupiti na nju, pa je udesila slučaj:

Jednom, za vrijeme šetnje, usmjerila mu je neoprezne korake prema novom dijelu grada gdje su nicala zdanja po nekom neuhvatljivom pla-

nu te su se činila tek privremeno istovarena na ledine odakle će ih netko razmjestiti po gradu, na za to predviđena mjesta.

Prošavši novogradnje, Višnja se zaustavila pred zaostalom kućicom seoskog tipa, uvučenom u voćnjak. Debla voćaka bijahu zaštićena naslagom vapna pa su Dominika neodoljivo podsjećala na bijela korizmena odijela. Zbog toga je zastao na trenutak, ne primijetivši da je i Višnja imala neke namjere.

– Dođi sa mnom časak – rekla je dobro odglumivši čuđenje što su se tu našli.

Čak ga je i povukla za rukav.

– Kamo me vučeš? – opirao se kad je primijetio da želi ući u voćnjak.

– Zamisli, molim te, tu stanuje Korobierowsky!

– Kakav Korobierowsky? Tko ti je to?

– Zaboga, Dominik, zar se ne sjećaš da sam ti pričala o onom sakupljaču optičkih igračaka?! On nas je nekoliko puta čekao, a ti si uvijek imao neodgodiv posao...

– Ali ovaj put se nismo najavili.

– Što nas stoji pokušati?... Osim toga imam tu i jedno iznenađenje.

Smiješila se neodređeno, i Dominik pristane da je slijedi.

Pokucala je i začas se na vratima pojavi neka izblijedjela žuta žena ptičjeg lica.

– No, napokon! Već sam mislila da si odustala – rekla je otpuhnuvši. To nije bilo nalik na doček kolekcionarovih gostiju.

– Imali smo mnogo posla – rekla je Višnja.

Ušli su iz hodnika u sobu koja je bila nalik na Višnjinu. Niska, bijelo okrečena, s malim prozorom i cvijećem na podboju; pokućstvo jeftino, obojeno plavom i roza bojom. Kačkani zastori, stolnjak, krevetni pokrivač, jastuci aplicirani, nalik na goleme licitarske kolače. Samo je vonj bio drugačiji: s ormara su mirisale jabuke, a s kreveta rublje sušeno na suncu.

– Sviđa li ti se? – zapita Višnja sretno se ogledavajući po sobi.

– Šta? – hladno će Dominik.

– Ova soba!... Zar nije divna?...

– Mi smo ovdje došli radi Korobierowskog – reče Dominik kruto.

– Imat ćete vremena za njega – reče ona žena.

– Rekla sam ti da se njemu moramo najaviti da spremi zbirku – reče Višnja.

– Sada i nije kod kuće, a sobu zaključava – reče ona žena. – On je čudak, znate. Ali neće vas smetati. Jedva ga i ja koji put vidim. Ne dopušta da mu uređujem sobu. Plaća i uređivanje, ali to sam radi.

– Dobro, doći ćemo drugi put – reče Dominik neuvjerljivo.

Ona je žena upitno pogledala Višnju.

– Dominik, sobu sam unajmila. Platila sam unaprijed. Znaš, kako je kod mene? ... Dok smo tamo, mama ne može da šije, a kod tebe ne možemo jer ... – Tu je zastala i snuždeno čekala.

– Ovdje ćete biti sasvim nesmetani. Nema djece. Tiho je kao na selu. Peć je izvrsna. Presložila sam je prije tri mjeseca. Drva je koliko hoćete ... Sjednite. Hoćete li nešto popiti. Imama domaće šljivovice – verglala je žena i već se upućivala kredencu čije su nakrcane police bile ukrašene štampanim šlingerajom.

– Ne, hvala – reče Dominik.

Žena zastane i još jednom upitno pogleda u Višnju.

– Šta fali ovoj sobi? ... Tramvaj je u blizini. Svega tri minute odavle – reče Višnja nervozno. Osjećala je da gubi igru. – Ja sam je izmislila kao naše gnijezdo – nastavila je sklona plaču. – Ne bismo se morali vući po blatu tako da više ne znam gdje su mi noge.

– Idemo! – reče grubo Dominik.

– Ako se gospodinu ne sviđa, ja ću ti, Višnja, vratiti najamninu. Sobu kao što je ova danas nije teško unajmiti. Mogu za nju dobiti i dvostruko. Ja sam tražila iznos u pola manji jer smo prijateljice – govorila je žena-ptica uvrijeđeno.

Kad su bili vani, Višnja prekine dugu šutnju.

– Nismo nikada o tome govorili, Dominik, ali jasno je zašto ne smijem k tebi.

– Možda misliš da sam izmislio stranke od kojih moram bježati, samo zato da me ne posjećuješ?

– Ne mora se svakoj stranki otvoriti kad joj se to svidi – reče ona.

– A telefon? – reče on samo da nešto kaže.

– Ne mora se podići slušalica kad god nekome padne na um da te nazove. Ako se želiš oglušiti, svejedno je jesi li kod kuće ili nisi.

– Ne želim izgubiti slobodu – reče Dominik.

– Možda postoji još koji razlog?

– Ako misliš na koju drugu ženu, varaš se.

Ona je mislila baš to.

– Znaš li da sam nekoliko puta dolazila i zvonila ti. Nisi se odazivao, premda si bio kod kuće. Vidjela sam s ulice svjetlo, a jednom sam provjeravala nazivajući te. Znam da ti nije drago što sam to učinila, ali ... Htjela je još nešto reći, ali on je prekine dok je razmišljala kako da se izrazi.

– Kad radim težak posao, oglušujem se svakome. Plaćen sam dobro da bih nešto učinio brzo, a to nešto je složen posao koji traži najveću koncentraciju. Radim ponekad u toku cijele noći, dok je grad tih i kad nitko ne zvoni da bi ispitao jesam li kod kuće. Spavam po danu. Predvečer mi je potreban zrak, svjež zrak, razumiješ li? Svjež zrak i kreta-

nje. Rekla si da mi želiš pomoći. Ako ne želiš sa mnom, mogu i sam šetati... Šta si htjela s onom sobom?... Da jednu rupu zamijeniš drugom?

– Ali, reci mi, koliko puta nisi došao k meni zbog majke ili tate?... Molim, to je jedno, a drugo: kad ti netko zazvoni na vrata, kako znaš da to nije stranka, netko tko te želi poslovno posjetiti?

– Čuj, Višnja! Malo uzimam od tebe, a mnogo ti dajem. Ne misliš valjda da računam na vraćanje svih onih pozajmica? Otpisujem ih u trenutku kad ti ih dajem. Ti to dobro znaš. Ali ako misliš da ti se ipak ne isplati sa mnom, izvoli... – rekao je surovo i mahnuo glavom niz ulicu.

Bila je trenutak neodlučna. Nije bila uvriježena. Čula je u životu neusporedivo težih uvreda. Radilo se samo o tome kako da reagira. Tada odjednom odluči da odigra posljednju kartu. Zagrcala se, izvukla rupčić, sagnula glavu, pokrila usta, dopustila da joj se otme još jedan jecaj, a zatim je otrčala od njega pazeći da gaca po lokvama kako bi joj bijeg u njegovim očima bio što melodramatičniji.

Nekoliko dana kasnije, Dominik je potraži u klijalištu.

– Obuci se, idemo k meni – rekao je.

Ona osjeti kako joj se steglo grlo i kako joj sûze oči.

– Odmah ću – jedva je propentala i pobjegla u susjednu sobu.

Mogla je zaplakati kad god je htjela, kad god je mislila da se time može nešto postići, ali nije joj bilo drago da itko bude prisutan kad istinski plače. Kad bi je tako uhvatilo, skrivala se i pokušavala da ustanovi hoće li joj plač pokvariti planove. Pojavljivala se ponovno, ali s lažnim plačem, ako bi ustanovila da joj može biti koristan. Ovaj put je dugo ostajala izvan Dominikova pogleda jer se od goleme sreće nije nikako mogla oporaviti. Ući u njegov stan, to je isto što i konačno pobijediti. Uvidi li on koliko to za nju znači, mogao bi se predomisliti. Tek kad se potpuno smirila, ušla je u prednju sobu u kojoj je Dominik razgovarao s njenom majkom.

– Ta šta si, dijete, radila cijelo vrijeme? – pitala je majka.

Višnja je još bila u kućnoj haljini.

– Ne moram valjda za sve polagati račun – reče Višnja i namigne Dominiku. To je trebalo da znači da je bila u klozetu.

– Samo da još ovo proštepam i odmah ću otići – rekla je majka.

– Ne moraš. Mi idemo u šetnju – reče Višnja presvlačeći se između otvorenih krila ormara. Glas joj je još uvijek drhtao od radosti, pa je nekoliko puta promrmljala »uff« kao da je imala neprilike sa žurnim odijevanjem.

Išli su pješice.

I šutjeli.

Nije joj se šutnja činila prirodnom – zaboga, nisu to više one besciljne šetnje! – ali, koliko god se trudila da pronađe nešto što se ne može i ne smije prešutjeti (gle, kako je lijepa ona kravata ili slično), nije uspjevala. Nailazili su na same otrcane stvari, stoput viđene. Nije imala ni toliko sreće da Dominika pozdravi netko koga ona ne zna i za koga bi ga mogla upitati tko je. Očekivala je spasenje u stanu. Zamišljala ga je neuredna i unaprijed je smišljala nešto kao ah-vi-muškarci ili ništa-bez-ženske-ruke.

Ali, umjesto prašine na svim predmetima, umjesto porazbacanih odjevnih predmeta, umjesto neopranih šalica i čaša, prljava rublja u kadi, nečiste zahodske školjke, cipela nasred prostora... nepojmljiv red, čistoća crkve, polutama od koje ju je zazeblo.

– Tko ti uređuje stan? – jedva je smogla da zapita.

– Ja sâm.

To ju je presenetilo.

– Da svučem kaput? – zapitala ga je tiho, puna straha.

– Svuci – on će kratko.

– Nemaš ni jedan jastuk? – reče ona iako je osjećala da tu ne pripada ni ona, a kamoli jastuci.

– Nemam.

– Ja ću ti donijeti koji.

– Ne volim jastuke.

– Moja je majka majstor u pravljenju jastuka. Njeni se jastuci prodaju u komisionim radnjama. Izabrat ću dva-tri najljepša.

Dominik se sjeti tih užasnih jastuka u Višnjinoj sobi i kod one žute žene.

– Ne volim jastuke, Višnja. Ni one najljepše.

– Zašto ih ne voliš – mucala je bespomoćno.

– Ne znam zašto ih ne volim. Možda ima u jastucima nešto od prljava rublja.

– Imaš krasan stan, Dominik – reče ona prazno. Kako će se kretati u tom stanu? Što će raditi? Smije li išta dodirnuti?

– Dođi! – pozove je Dominik.

Poveo ju je u čajnu kuhinjicu.

– Ovdje je čaj, ovdje šećer, ovdje čajnik i šalice. U frižideru ćeš naći hladni odrezak... A sada dođi ovamo!

Poveo ju je natrag.

– Ovdje u ormaru naći ćeš sve što je potrebno da se postavi stol za dvoje. Ja ću za to vrijeme raditi. Nemoj me smetati.

– Bit ću tiha kao bubica – reče ona. – Hoćeš li da odmah priredim?

– Naravno.

On se uputi radnom stolu.

– Ne veseliš se što sam tu? – reče ona glasno.

On se okrene. Gledao ju je neko vrijeme smrknuto, a tada je porazi odgovorom.

– Ne.

– Ali ti si me sâm pozvao – zagrcne se ona.

– Teško je sve predvidjeti.

– Hoćeš li da odem?

– Nije bilo potrebno da odmah planiraš donošenje jastuka.

Sasvim ju je izbacio iz ravnoteže. Plivala je u nekim čudnim praznina-ma. Šta da radim sada? pitala se i stajala ondje gdje se našla po-ražena suvišnošću sebe u tom prostoru. Nikada nešto slično nije do-živjela.

– Pođi u kuhinjicu i učini kako sam ti rekao – reče on i krene po drugi put k radnom stolu.

Poslušala je makinalno.

U kuhinjici je plakala i brisala suze otarcima što su visjeli uz plinski štednjak.

To je bio početak, početak njegova popuštanja, popraćen povremenim kajanjem i povremenim odlukama da će sutra tome učiniti kraj, i po-četak njena osvajanja svega što se od Dominikova privatnog života moglo osvojiti. Uskoro mu je kuhala, prala rublje, kupovala namirnice i obavljala kojekakve poslove. Naprosto mu se nametnula poduzimlji-vošću koja je rasla iz dana u dan. Samo jedno joj nije polazilo za rukom: oko jedanaest uvečer morala je kući. Nekoliko je puta pokušala da ostane, ali bila je prisiljena da odustane jer je Dominikov otpor protiv takvih pokušaja bio neshvatljivo oštar, u svakom daljnjem po-kušaju sve oštriji. U posljednjem je gotovo dobio nervni šok. »Kiša pada kao iz kabla, a nemam kišobrana«, opravdavala se gledajući prestra-šeno u njegovo od bijesa iskrivljeno lice. »Namjerno nisi uzela kišo-bran! I poslije podne je padala kiša!« »Ali, Dominik, zaboga... došla sam k tebi po suncu!« To je bila istina, ali on je ipak povikao »Lažeš!« »Dominik, ja sam prehlađena«, promucala je jedva čujno. I to je bila istina, ali on ponovi još grublje: »Lažeš!« Otišla je po pljusku kući, bez kišobrana. Namjerno nije uzela njegov premda ga je ponudio. Htjela je dobiti upalu pluća, pa kako je nije dobila, ostala je u krevetu četiri dana i lagala mu da je bila na granici smrti i da ju je spasila jedino hitna liječnička intervencija i antibiotici. Bila je uvjerena da će je on drugi put sam zadržati kad bude kišilo, ali to se nije dogodilo.

Tako se nastavljao podmukli rat suprotnih osjećanja u kojima se tmina hranila mržnjom, a svjetlost – potrebom. U tom je ratu fizička ljubav bila kratkotrajno primirje, koitus izmorenih vojnika, obustava vatre da se pobroje mrtvi i ranjeni. Svi isanjani oblici egzistencije

bili su za Dominika u tom ratu nakazno preokrenuti. Ali ona četiri dana »upale pluća« uvjerila su ga, ili je mislio da su ga uvjerila, da mu je u Višnji jedini spas od sama sebe, od pakla u kojem se našao izgubivši bitku sa svijetom.

Bila je to Višnja zato što to nije smjela biti ona Marka koja mu je sve češće padala na um. Noću i u rana jutra bio je s njom kao nekada. »Vodili« bi lude razgovore u kojima bi joj tek ponekad dopustio da se brani od optužbi, jer se poslije uspješne obrane osjećao užasno poražen. Ponekad je znao popustiti želji da miluje njena pisma, da ih čita i dočitava premda su sadržavala gole informacije, ništa više; čak ni konvencionalni naslov »Dragi...« ni pozdrav »Voli Te...« Naprosto: »Majka je bolesna. Moram ostati uz nju i pričati joj priče. Pisat ću Vam. M.«... ili »Djevojka će učiniti sve. Za danas sam je oslobodila posla. Pišite kako ste. M.«... Ili »Jučer ste toliko govorili o čistoći odnosa da se danas osjećam sasvim prljava. Čekam vas prekosutra u uobičajeno vrijeme. M.«... Posjedovao je u donjoj zaključanoj ladici radnog stola dvadesetak tih njenih mudrih informacija.

Jednom se zatekao u njenoj ulici.

Htio je da je vidi, ali nije predugo čekao. Odjednom se prestrašio da će ugledati Miljuškovića kako izlazi s licem što prvih nekoliko koraka sja zadovoljstvom, a zatim uvježbava izraz dosade s kojim će se pojaviti pred porodicom.

Jao Višnji u tim trenucima! Obično joj je opraštao kad bi brišući prašinu krivo razmještala njegove predmete ili kad bi u kupaonici zatekao rublje koje se suši. Poslije monodrama u kojima se obraćao Marki, postajao je prema Višnji cjepidlaka do odvratnosti, što je ona primala s prikrivenom radošću zato da ga ne uvrijedi, i zato što je iskusila da je sklon iskupljenju, a sa svakim iskupljenjem ona mu je bila bliža. Jednom joj je iz takvih pobuda dao na prepisivanje računsku ekspertizu, a kako je ona to dobro obavila, počeo se s njom sve više služiti u onoj svojoj poslovnosti koja se njoj prije toga činila zagonetnom. Od slutnji romantike i uzbuđenja što su je vezivale za saučesništvo, ostala je samo trivijalna ilegalnost podržana njegovom prijetnjom: »O tome nikome ni riječi, inače...!«

Ali i prepisivanje analiza i ekspertiza bijahu stepenice, a stepenicom je smatrala i to što se on usprkos napetim živcima ipak debljao. Zabrinjavalo ju je jedino njegovo opasno nezadovoljstvo, ali bila je strpljiva kao mazga u iščekivanju trenutka da ga posve oslabe navike koje je unosila u njegovu svakidašnjicu.

I on se molio bogovima da do toga dođe, ali isto se tako moli da stekne snage za uzmak. Ponekad je htio da razmišlja o tome. Naročito kad je padala kiša, u predvečerja, i kad je mogao slušati kako se vjetar oglašuje u žaluzinama.

(Bila je jesen kad se sve to događalo.)

Višnja u takvim trenucima nije znala šta bi. Otvarala je radio. To ga je smetalo. Mogao je slušati staru muziku punu tuga i melankolije, kao što je Bajamontijev motet »Celo tonante«, Charpentierove »Mazge«, Bacha, kaubojske pjesmice »Tony's wife« i »High noon«, šansone u interpretaciji Lotte Lenie, Edith Piaff, Hane Hegerove, Boba Dylana, Golden Gate kvarteta... Nije bilo mnogo ali bilo je mnogo više toga što nije podnosio. Do ludila ga je mogla dovesti Višnja kad bi se počela rastapati slušajući »Vrati se« ili »Žute ruže«.

– Prekini s tim!

– Zaboga, Dominik, pa to pjeva Gabica.

Ipak bi prekinula pjesmu, ali to nije mogla učiniti bez prijekornog uzdaha, poslije čega bi osjećao kako ga gleda i čeka da prestane raditi.

– Pođi do Metalluma. Reci Beciću da su mi potrebni izvodi iz saldakontija. Moram večeras završiti njihovu bilancu.

– Po ovoj kiši?

– Uzmi taksi.

– Neću. Idem pješice. Upala pluća manje košta...

Nije se žurila. Dok se spremala pjevuckala je Gabičinu pjesmu koje se morala odreći.

– Ako ne požuriš, Becić bi mogao otići. On čeka. Tako smo se dogovorili.

Ona zastane.

– Nazovi. Možda je već otišao.

Znao je da je Becić u Metallumu, ali ipak je nazvao da se i ona uvjeri u to.

Kad je ostao sam, legao je na kauč i razmišljao uz dobošenje kiše i tihi tresak žaluzina. Ulicu nije čuo. Tek po koji automobil dok je mijenjao brzinu.

Računao je da će imati mira barem jedan sat. Nije se tako zbilo. Uskoro netko pozvoni.

Htio se oglušiti, ali onaj netko je bio uporan. Zvonio je po drugi put... po treći put.

Došuljao se do okanca da pogleda tko je.

– Hoćete li otvoriti ili nećete?

Prepoznao je baršunast glas koji kao da žali što se oglašuje, glas koji umire nekom čudnom smrću. Nije mogao odoljeti. Otvorio je.

– Jeste li sami?

Šutio je.

– Dobro je da ste sami, jer ne znam da li bih imala hrabrosti da drugi put dođem.

– Jednom ste rekli da nije hrabrost ono što nije popraćeno strahom.

– Nisam rekla da me je strah.

Dominik je propusti, a zatim prijeđe naprijed. Upalio je veliko svjetlo, ali odmah ga ugasio jer je na fotelju bila odložena Višnjina kućna haljina, crvena, sa golemim žutim cvjetovima.

– Mogu li znati čemu treba da zahvalim iznenadan posjet?... Ili možda i taj povod mora ostati tajna?

Bila je neobično skladna onako mokra, s tisuću prigušenih žarulja u kapima što su se zadržale na njenoj kosi, na licu, na stegnutom kožnom crnom kaputu.

– Smijem li svući kaput?

– Smijete – odgovori on sa zakašnjenjem.

Bojao se da bi je Višnja mogla zateći.

– Oprostite trenutak – rekao je i prišao telefonu. Nazvao je Metallum. Dobio je Becića, a zatim Višnju: – Ti si?... Kako ide?... Već je pripremio?... Izvrsno!... Već sam se bojao da nećeš dospjeti do Jerkovića... Zaboravio sam ti reći da pođeš do njega. Mora mi dati obrazloženje...

Marka se glasno nasmije.

Dominik nije dospio na vrijeme da začepi slušalicu.

– Šta vam je? – upita strogo.

– Ništa – reče ona i uozbilji se.

Dominik oslobodi slušalicu: – Smijeh?... Kakav smijeh?... Možda je netko upao u liniju... Dakle, molim te, Jerković mi mora dati obrazloženje tužbe koju je on za Metallum podnio u vezi s nekim potraživanjima. Moram bezuslovno znati koliki su Metallumovi izgledi da dobije...

– Zašto joj ne kažete da imate posjet kojem ona ne mora prisustvovati – upita Marka neprirodno glasno.

Ni ovaj put nije dospio na vrijeme začepiti slušalicu.

– Jeste li došli zato da mi priredite skandal?

– Nisam – odgovori ona i nasmije se. – Neću vas više prekidati. Lažite i dalje.

Okrenula se, prišla prozoru, podigla žaluzinu i stala gledati ulicu i svjetleće reklame.

Višnja je nešto govorila i govorila.

– Ali ni govora, Višnja!... Samo ti se pričinilo!... Dakle poći ćeš do Jerkovića... Kao iz kabla?... Pa šta onda?... Nisi uzela taksi?... Imaš devetku. Devetka vozi do same Jerkovićeve advokatske kancelarije..

Dominik spusti slušalicu.

– Ona će doći ovamo, odmah. Neće ići k advokatu – reče Marka.

– Otkud znate? Niste se valjda iz dosade počeli baviti proricanjem.

Smetalo ga je što razgovor poslije toga nije mogao krenuti drugim tokom. U prvi čas je pomislio kako će oživljavati uspomene i kako će ih možda zajedničko tugovanje još jednom zbližiti.

– Ona će učiniti ono što ja ne bih nikada učinila – odgovorila mu je.

Imala je pravo. Možda bi joj on to priznao, ali telefon se oglasi. Podigao je slušalicu. Po drugi put Višnja.

– Kako?... Nisam ja spustio slušalicu... Oprosti, ali zaista sam nervozan. Znaš i sama da radim na onoj prokletoj nejasnoj bilanci. Zato te i šaljem Jerkoviću... Šta?... Zašto baš sada?

– Recite joj »Ljubim te« inače neće prestati, a ja nemam mnogo vremena – upadne Marka.

On je pogleda i nastavi govoriti u slušalicu:

– Prekini već jednom! Ako nećeš ti, ovaj ću put ja! Ljutiš me!

Tako je učinio.

– Bit će tu za deset, za petnaest minuta – reče Marka.

Htjela je sjesti u fotelj, ali kad je opazila crvenu haljinu sa žutim cvjetovima, gadljivo se odmakla i sjela na kauč.

– Niste mi još odgovorili zašto ste došli?

– Ona će doći da me ovdje zateče – reče Marka.

– I vi to želite?

– Možda ću otići prije negoli dođe, ali prije toga molila bih vas da mi vratite pisma. Ona ih čita i prenosi svojim uredskim kolegicama uz zajedljive komentare.

– To nije istina.

– Ne znam samo uči li ih napamet, što i nije teško, ili ih uzima i pokazuje u Uredu da bi komentari bili što vjerodostojniji.

Dominik se užasno bojao da neće biti sva pisma na okupu. Nekidan je primijetio da su bila preturana premda ih je zaključavao.

– Neću vam dati pisma – rekao je. – Ona su upućena meni.

– Zar su i vama potrebni dokazi da smo bili u intimnim odnosima?

– Zar jesmo?

– Nismo, i zato mi ih vratite.

– Moja su. Vi imate ona koja sam ja pisao.

Ona izvuče polako iz torbice kup njegovih pisama.

– Imate pravo. To su vaša pisma. Prepoznajete li mala lijepa, duhovito modelirana slova što odaju pasioniranog knjigovođu i pedantnog kaligrafa s literarnim talentom? Zbog tog sam talenta neko vrijeme vjerovala da mi je ružna življeti u spoznaji da sam vas izgubila.

– Vi znate zašto se sve to tako dogodilo.

– Bolje je za vas da ne znam. Dajte mi pisma!

Otišao je, otključao ladicu, uzeo ih i predao joj ih.

– Kiša je prestala – reče.

Kiša je još uvijek padala. On je to rekao da bi ona što brže otišla. Ali ona je i dalje sjedila, nepokretna, gledajući mlazove što su se slijevali niz staklo prozora.

– Kiša je prestala – ponovi on.

Tada je u bravi zaškljocnuo ključ.

Dominik pojuri prema vratima. Prekasno! Višnja je unišla s licem koje je bilo i prije negoli je zapazila Marku spremno na optužbu.

Marka kao da je baš taj trenutak čekala. Ustala je s kauča, poravnala kosu i haljinu premda je to bilo suvišno, i polako krenula prema kaputu ne gledajući ni Dominika ni zapanjenu Višnju. Zatim se obukla i bez riječi izašla.

– Sada znam zašto si me slao da obavljam izmišljene poslove – reče Višnja iskrivljena lica.

– Ništa ne znaš – odgovori on.

– I sada šta?... Da prijeđem preko svega?

Stajala je u predsoblju i nije se micala. S ogrtača i kišobrana cijedila se voda i stvarala lokvu.

– Ne znam preko čega bi to trebalo da prijeđeš.

– Ne znaš?... A šta je, molim te, ta drolja radila ovdje? Da nije možda Miljušković poželio da sazna čime se sada baviš?

– Ne govori tako o njoj.

– Gle, molim te!... O finoj drolji trebalo bi fino govoriti...

Lokva je rasla ali ona se nije micala.

– Odloži kišobran i svuci ogrtač – reče on. – O svemu tome ćemo kasnije. Žao mi je što je tako otišla. Sada se čini...

– Tako! – prekine ga ona. – Nije trebalo da otiđe. Ja bih kuhala večeru a ti bi se s njom izležavao, je li?

– Ne bi trebalo da tako o njoj govoriš. Imala si prilike da je upoznaš čitajući njena pisma.

– Čekaj, čekaj – ona će nešto mirnije. – O kakvim to pismima trabunjaš?

– Ona je došla da uzme svoja pisma jer je saznala da ih ti čitaš i pokazuješ u Uredu.

– Laže kao kuja!

– Prekopavala si ih. To i ja znam. Bila su poredana po datumima. Toga se nisi sjetila.

– Pa dobro – ona će agresivno. – Jesam. Čitala sam ta budalasta pisma od nekoliko riječi, bez pozdrava i bez naslova. Nisam ni znala da su njena. Zar misliš da nemam pravo da poduzmem sve što je potrebno da te zadržim?

– Uzalud išta poduzimaš – reče on grubo.

– Gle, molim te! Uzalud? Pošto sam ti dala sve što imam.

– Ništa mi nisi dala što nisi davala i drugima, ali zato si mi pokušala oduzeti sve što drugima nisi uspjela oduzeti.

On je to izgovorio s takvom težinom da su joj odjednom oslabila koljena. Bila je već zaboravila na onu prijašnju proračunatu suzdržljivost. Mislila je da ga više ne može izgubiti. Sada je takva prijetnja bila tu. Suočena s njom, ušla je u kupaonicu, odložila kišobran, a zatim se vratila u predsoblje skidajući ogrtač.

– Čuj, dragi, ja ću ovaj put prijeći preko svega – rekla je nakon dugog premišljanja.

– Ti možeš, ali ja neću.

– Preko čega ti to nećeš prijeći? – upita ona ne razumijevajući ga.

– Lagao sam.

– Što si lagao?

– Lagao sam da je Marka došla po pisma. Ona je došla da obnovimo staru vezu. Izašla je da bih, kao što smo se dogovorili, prekinuo s tobom.

– Lažeš? – reče Višnja presenećeno. Nije vjerovala u ono što joj je rekao, ali prekida se na smrt prestrašila.

– Htio sam da se lijepo oprostimo, ali ti to nećeš. Kad je tako, odlazi!

– Kako to misliš »odlazi«!? Jesi li šenuo? Ako ti je stalo do drolje, molim, izdržat ću i to. Svejedno je radi li se o Marki ili ...

On je prekine:

– Čuj, Višnja, ovo je bračna svađa, a ja ne želim živjeti u braku, ni s tobom ni bilo s kojom. Prešli smo granicu i odsad ćemo je stalno prelaziti, svaki dan, svaki sat... Odlazi dok sam još uračunljiv.

– Oprosti – reče ona nastojeći da djeluje mirno – ali ja imam nekih prava.

– Nemoj me siliti da te fizički izbacim.

Već je drhtao. Bojao se sebe.

– U redu! Pripremit ću večeru... Kupila sam uz put viršle... Razgovarat ćemo poslije kako si sam želio.

– Zar ne shvaćaš da je sve gotovo, zauvijek? – zaviče on.

Da ga je dobro poznavala i da joj on nije bio posljednja šansa u životu u koju je uložila toliko truda, ne bi ništa više rekla i mogla bi još uvijek ponoviti stari trik: da pođe i da čeka da joj se sam javi. Ali nije tako učinila.

– Ne idem odavle – rekla je tvrdo, spremna na sve. – Samo mrtvu me možeš izbaciti!

Tada se on zaletio prema njoj, ali nije je uspio zadržati u predsoblju. Ona mu se otela i pobjegla u sobu. Tek tu ju je zgrabio i stao gurati prema izlazu. Nije se dala. Opirala se težinom, pasivno. Držala se fotelja, zagnjurena u crvenu kućnu haljinu sa žutim cvjetovima.

Nije mu preostalo drugo nego da je tuče. Gubio je dah od napora. Nije ni pokušavala da se brani. Mislila je da će se Dominik izdovoljiti i poslije svega odustati od nauma da je otjera. Činilo se čak da se namješta da je može bolje i jače ćuškati. Nije skrivala lice. Samo je stiskala zube da ne pregrize jezik. Ali on nije odustajao. Gubio je dah, ali nije odustajao. Tek kad ju je pokušao još jedanput povući prema vratima, osjeti kako je onemoćao. Pred očima mu se zatamnilo od iscrpljenosti. Bio je prisiljen da je pusti. Oteturao je do kauča i sručio se na nj potrbuške, licem u pregib.

Neko je vrijeme sve bilo mrtvo osim njihovih disanja i bubnjanja kiše.

U onom je pregibu bio zaostao miris Markina parfema.

Tako je stajao i čekao. Ni sam nije znao što.

Prošlo je dosta vremena dok je nije čuo. Ustala se i hodala po sobi, otvarala ormar i neke ladice. Vjerojatno je uzimala svoje stvari. Nije se htio okrenuti da provjeri je li ili nije tako. Čekao je. Kretanje je trajalo više od pola sata. Napokon mu je prišla.

– Htjela bih ti nešto reći.

Nije se odmah okrenuo. Za slučaj da zaista odlazi htio joj je pružiti barem tu zadovoljštinu da se ne žuri.

– Okreni se!

On se okrene. Bila je odjevena za izlazak. S fotelja je nestalo crvene kućne haljine sa žutim cvjetovima. Do nje je bio kofer; jedan od njegovih.

Stala se saginjati prema njemu nudeći mu poljubac s nekom ružnom tugom u očima. On se pomakne. Htio je ustati i primiti onaj poljubac, ali njene se usne stegoše. Prije negoli se snašao pljunula mu je ravno u oči. Mogao je još vidjeti kako guta psovku smatrajući da je nije dostojan.

Branko Belan